GEMEENTE VELSEN

Raadsvoorstel

Onderwerp: Wijziging Gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief op uittreding van de minister OCW

Datum collegevergadering	1 september 2026	**Ambtenaar**	M. Hoekstra
Zaaknummer	4189152	**Telefoon**	+31255567887
Portefeuillehouder(s)	J. Verwoort	**E-mailadres**	MHoekstra@Velsen.nl

Voorgesteld raadsbesluit

1. Het college toestemming te verlenen voor het wijzigen van de Gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief overeenkomstig de wijzigingsregeling.

Samenvatting

De gemeente Velsen neemt samen met de gemeenten Haarlem en Haarlemmermeer en met het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen (OCW) deel aan de ‘Gemeenschappelijke Regeling Noord-Hollands Archief’ (GR NHA). Het NHA geeft uitvoering aan de Archiefwet: het toezicht en de inspectie op de kwaliteit van de informatiehuishouding van de aangesloten overheden.

De minister van OCW (deelnemer namens het Rijk) treedt per 1 januari 2027 uit de GR NHA. Dit is het gevolg van wijzigingen in de Archiefwet. Om deze uittreding mogelijk te maken, moet de gemeenschappelijke regeling worden gewijzigd. Op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) is bij een wijziging toestemming van de raad nodig. In juni 2026 brachten de gemeenteraden van Velsen, Haarlem en Haarlemmermeer een zienswijze uit op het ontwerp van de wijzigingsregeling. Deze zienswijzen vormden geen aanleiding om de regeling aan te passen. Daarom ligt de regeling nu ter instemming voor. Nadat de raden van Haarlem, Velsen en Haarlemmermeer hebben ingestemd en ook het ministerie de wettelijke voorhangprocedure heeft doorlopen, is de uittreding van de minister van OCW een feit.

Inleiding

Het Noord-Hollands Archief (NHA) is het historisch informatiecentrum voor de gemeente Haarlem, de provincie Noord-Holland en de omliggende gemeenten. Het Regionaal Historisch Centrum (RHC) NHA geeft uitvoering aan de Archiefwet: het toezicht en de inspectie op de kwaliteit van de informatiehuishouding van de aangesloten overheden.

Op dit moment neemt Velsen samen met de gemeente Haarlem, de gemeente Haarlemmermeer en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) deel aan de ‘Gemeenschappelijke Regeling Noord-Hollands Archief’ (GR NHA). De minister van OCW (deelnemer namens het Rijk) is voornemens per 1 januari 2027 uit te treden uit de GR NHA.

Om deze uittreding mogelijk te maken, moet de gemeenschappelijke regeling worden gewijzigd. Op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) is bij een wijziging toestemming van de raad nodig. Daaraan voorafgaand zijn de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten in de gelegenheid gesteld een zienswijze bij het college naar voren te brengen ten aanzien van het ontwerp van de wijziging van de GR NHA. Vanuit de betrokken gemeenteraden zijn geen wensen of bedenkingen gekomen bij de uittreding.

Een nieuwe Archiefwet leidt tot uittreding van de minister van OCW
De uittreding uit de GR komt voort uit de nieuwe Archiefwet. Deze is in februari 2025 aangenomen door de Tweede Kamer en in mei 2026 als hamerstuk afgedaan door de Eerste Kamer. In de Archiefwet is opgenomen dat de minister van OCW uit alle regionale historische centra treedt, waaronder het Noord-Hollands Archief.

Na uittreding van de minister dragen de achterblijvende deelnemers de bestuurlijke, juridische en financiële verantwoordelijkheden voor de GR NHA. Met het Rijk blijft het NHA nauw samenwerken binnen de kaders van de nieuwe Archiefwet. Om de voorgenomen uittreding mogelijk te maken, zijn afspraken gemaakt en wordt de gemeenschappelijke regeling gewijzigd.

Beoogd doel en effect van het besluit

Het tijdig aanpassen van de gemeenschappelijke regeling NHA in verband met de uittreding door de minister van OCW.

Argumenten

Afspraken over de voorwaarden van uittreding
Over de uittreding heeft een vertegenwoordiging van de GR NHA in gesprekken met het ministerie van OCW en in afstemming met andere RHC’s nadere afspraken gemaakt. Deze zijn opgenomen in een uittreedplan. Deze afspraken gaan onder meer over het delegatiebesluit: het overdragen van taken en bevoegdheden over analoge rijksarchieven in de provincie Noord-Holland. Het algemeen bestuur (AB) van de GR NHA heeft het uittreedplan vastgesteld.

Over de financiële middelen zijn ook afspraken gemaakt. Zo keert het rijk vanaf 2027 een specifieke uitkering (Spuk) uit als 'lumpsum' aan het NHA. Deze vervangt de huidige bijdrage

vanuit het rijk. Ook is de uittreedsom vastgesteld en heeft het rijk een eenmalige bijdrage verstrekt voor de digitale transitie.
Het ministerie van OCW draagt ook bij aan hogere renovatiekosten voor het depot van het NHA via een aanvullende Spuk. Vanaf 2027 en gedurende vijf jaar draagt het rijk jaarlijks €117.000 extra bij in verband met de stijgende huisvestingslasten door de renovatie van de locatie aan de Kleine Houtweg 18.

Daarnaast is in twee bestuursconvenanten de samenwerking tussen het Rijk, NA en de RHC's vastgelegd:
- 'Bestuursconvenant duurzame samenwerking ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap en de Regionale Historische Centra' van 1 februari 2024 en het
- 'Bestuursconvenant structurele samenwerkingsafspraken ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap en de Regionaal Historische Centra'.

Aanpassing GR en betrokkenheid raad
Nu de uittreedvoorwaarden door het AB zijn vastgesteld, kan de GR NHA worden gewijzigd. Een besluit tot het wijzigen van de GR NHA wordt krachtens de Wgr genomen door de huidige GR-partners: colleges en de minister van OCW.
Op grond van de Wgr is bij een wijziging, of deze nu technisch of inhoudelijk is, toestemming van de raden van de deelnemende gemeenten nodig. De raden van de gemeenten Haarlem, Haarlemmermeer en Velsen zijn in overeenstemming met de Wgr voorafgaand in de gelegenheid gesteld binnen acht weken een zienswijze bij hun resp. colleges naar voren te brengen ten aanzien van de ontwerp wijzigingsregeling. Deze zienswijzen vormden geen aanleiding om de regeling aan te passen. Daarom ligt de regeling nu ter instemming voor. De minister van OCW volgt een wettelijke voorhangprocedure richting het parlement. Die voorhangprocedure betreft het besluit van de minister van OCW om uit te treden.

Voorgestelde wijzigingen in GR NHA
De GR NHA wordt gewijzigd om de uittreding van de minister mogelijk te maken. De GR NHA wordt aangepast op de gevolgen daarvan. In de bijlagen is een 'was-wordt-lijst' van de huidige en de gewijzigde regeling opgenomen met een toelichting bij elk afzonderlijk artikel. Hieronder noemen we de belangrijkste wijzigingen:
- Uittreding minister van OCW: de minister van OCW (deelnemer namens het Rijk) is per 1 januari 2027 geen deelnemer meer.
- Nieuwe Archiefwet: De GR NHA gaat uit van de Archiefwet 2026, in plaats van de Archiefwet 1995.
- Samenstelling algemeen bestuur: Het AB van GR NHA bestaat per 1 januari 2027 uit zes in plaats van zeven leden. Na het vertrek van de huidige drie rijksbestuurders, wijzen de colleges van elke deelnemende gemeente uit hun midden twee leden aan. Dit aantal is nodig omdat de Wgr bepaalt dat het DB uit minimaal drie leden bestaat en nimmer de meerderheid van het aantal leden in het AB vormt. Als gevolg daarvan moeten er minimaal zes AB leden zijn na uittreding door de minister.
- Het NHA krijgt de mogelijkheid een algemene reserve aan te houden: momenteel heeft het NHA een fiscale "koepelvrijstelling" afgesproken met de belastingdienst. Bijkomend effect hiervan is dat het NHA geen algemene reserve mag vormen. Deze koepelvrijstelling vervalt per 2027. Het NHA dient daardoor "btw-belaste" dienstverlening in te voeren. Ook de beperking

voor het aanhouden van de algemene reserve wordt ingetrokken. Dit biedt het NHA de mogelijkheid een algemene reserve aan te houden.

Alternatieven

Omdat deze wijziging het gevolg is van inwerkintreding van de nieuwe Archiefwet, is er geen alternatief scenario mogelijk voor uittreding uit de GR-NHA door het Rijk.

Risico's

Financieel:

- De Spuk wordt voor een periode van 5 jaar toegekend en jaarlijks geïndexeerd. De hoogte van de rijksindex wordt in het lopende jaar in de 'Circulaire gemeentefonds' door het rijk bekend gemaakt. Als de rijksindex de kostenstijging voor het beheren en transporteren van de rijksarchieven niet dekt, is het NHA genoodzaakt binnen het beschikbare budget uitvoering te geven aan de wettelijke archieftaken. Indien dit risico optreedt, dan raakt het alle RHC's en kan het NHA hierover in gesprek gaan met het ministerie.
- De aanvullende Spuk voor de beoogde renovatiekosten voor de Kleine Houtweg is toegekend en heeft dezelfde looptijd. Dat betekent dat er geen garantie is voor de langere termijn, terwijl de exploitatielasten structureel wijzigen. Als maatregel is expliciet een inspanningsverplichting van OCW opgenomen om via de OCW-begroting een nieuwe aanvraag te doen voor de volgende jaren van de investeringssom.
- Ook het risico op een lagere subsidievaststelling en het terugvorderen van (een deel van) de Spuk achteraf kan door het ministerie van Binnenlandse Zaken, dat verantwoordelijk is voor de SISA, niet worden weggenomen. Als dat gebeurt, komen de uitgaven voor het beheren van de rijksarchieven voor rekening van de deelnemers. Omdat dit geldt voor alle Spuk-regelingen, achten wij dit risico niet hoog.
  Het aanhouden van een algemene reserve om de bedrijfsrisico's af te kunnen dekken, is mogelijk. Dit is wel beperkt tot de afspraak die de gemeenschappelijke regeling hieraan stelt.
- Het Rijk betaalt het NHA tijdelijk meer om het transport van de rijksarchieven naar het rijksdepot in Emmen te kunnen uitvoeren, zowel vanwege de renovatie van het depot als op termijn. Omdat we nog niet kunnen inschatten hoe transport- en digitaliseringskosten op structureel uitpakken, gaat het NHA hierover op termijn nog met het rijk in gesprek.
- *Consequenties nieuwe Archiefwet:*
  Een wijziging in de nieuwe Archiefwet is dat overheden de te bewaren informatie al na tien jaar moeten overbrengen naar een archiefdienst waar iedereen de informatie kan raadplegen. Deze termijn was voorheen twintig jaar. De aanpassing van deze termijn heeft naar verwachting financiële en ruimtelijke consequenties. Het NHA neemt hierop maatregelen.

Juridisch:

- *Claims vanuit rijk:*
  Een risico is dat het NHA na uittreding van het Rijk geconfronteerd wordt met een financiële claim over de periode waarin het Rijk nog deelnemer was in de gemeenschappelijke regeling. In dat geval zal het Rijk gevraagd worden bij te dragen aan claims naar rato van zijn aandeel in die gemeenschappelijke regeling. Omdat in de afspraken is opgenomen dat hierover gesprek kan worden gevoerd, achten wij dit geen groot risico.

- *Juridische binding bestuursconvenant*:
  Het bestuurlijk convenant ‘structurele samenwerkingsafspraken Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Regionaal Historische Centra’ is niet juridisch afdwingbaar. Het NHA heeft hier wel op aangedrongen, om zodoende de nakoming van afspraken over aansprakelijkheden (bijvoorbeeld door schade) en verantwoordelijkheden in de toekomstige samenwerking ook aan de rechter voor te kunnen leggen. Dit leidde niet tot aanpassing omdat de andere RHC’s in het land al akkoord waren gegaan met het convenant.
  Aantal GR-partners:
  Met de uittreding van de minister van OCW valt de grootste partner weg uit de GR. De achterblijvende deelnemers dragen de bestuurlijke, juridische en financiële verantwoordelijkheden voor de GR NHA. Het is belangrijk dat het NHA meer partners toetreden tot de GR-NHA. Per 1 januari 2026 is de gemeente Haarlemmermeer toegetreden. Toetreding van meer partners draagt bij aan een meer robuuste GR, aan een groter draagvlak en verstevigt de samenwerking. Om deze reden heeft toetreding van nieuwe partners prioriteit nadat het ministerie is uitgetreden. Met de toetreding van nieuwe deelnemers, idealiter in 2027, werken we ook aan verdere inhoudelijke modernisering van de GR-NHA.

Programma

3. Wonen en leven in Velsen

Kader

- Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)
- Gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief
- Archiefwet 2026
- Raadsbesluit Zienswijze Wijziging Gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief op uittreding Minister OCW (25 juni 2026)

Participatie en inspraak

Omdat de voorgenomen wijzigingen technisch van aard zijn is participatie niet aan de orde.

Financiële consequenties

De aanpassing van de Gemeenschappelijke regeling heeft vooralsnog geen nadelige financiële gevolgen voor Velsen. De bijdrage vanuit het rijk wordt per 2027 omgezet in een Spuk. De genoemde risico’s op bijvoorbeeld indexering hebben met name betrekking op de volgende jaren. De nieuwe situatie is verwerkt in de ontwerpbegroting 2026 en de meerjarenbegroting.

GEMEENTE VELSEN

Uitvoering van besluit

Nadat de raden van Haarlem, Velsen en Haarlemmermeer toestemming hebben verleend en ook de minister van OCW de wettelijk verplichte voorhangprocedure heeft doorlopen, kan worden overgegaan tot bekendmaking van de gewijzigde regeling door de gemeente Haarlem. Dit alles is beoogd in 2026, zodat de gewijzigde GR NHA per 1 januari 2027 in werking kan treden.

Bijlagen – onderdeel uitmakend van het besluit

- Raadsbesluit Wijziging Gemeenschappelijke Regeling Noord-Hollands Archief
- Wijzigingsregeling Gemeenschappelijke Regeling Noord-Hollands Archief
- Gemeenschappelijke regeling Gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief (geconsolideerd na wijziging)

Bijlagen – bijgevoegd als achtergrondinformatie

- Was-wordt lijst bij de Gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief

Burgemeester en wethouders van Velsen,

De secretaris,

D. Veurink

De burgemeester,

F.C. Dales